

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet tio motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 1999 som rör homosexuellt föräldraskap samt lagstiftningen om insemination och annan assisterad befruktning.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Motionerna

1999/2000:L404 av Rigmor Ahlstedt (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om homosexuellas möjligheter till adoption.

1999/2000:L406 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen snarast återkommer med lagförslag angående adoption i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om adoptioner genomförda i andra länder,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändringar i lag om inseminering,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändringar i lag om befruktning utanför kroppen.

1999/2000:L410 av Lars Lindblad (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om närståendeoption,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om adoptionslagstiftningen.

1999/2000:L420 av Tuve Skånberg (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tilläggsdirektiv till utredningen om homosexuella och adoption.

1999/2000:So207 av Barbro Westerholm (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om modernisering av inseminationslagen.

1999/2000:So225 av Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, v, c, mp) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att endast barnets bästa skall vara utgångspunkten vid adoption och insemination – inte föräldrarnas eller föräldrarnas sexuella läggning.

Utskottet

Homosexuella och adoption

I fem motioner från den allmänna motionstiden år 1999 tas upp olika frågor som rör barn i homosexuella förhållanden. Flera av motionsyrkandena syftar sammanfattningsvis till att homosexuella par, registrerade partner och homosexuella sambor, skall få samma möjligheter som heterosexuella par att adoptera barn.

Som en allmän bakgrund till de nu aktuella motionsyrkandena bör erinras om att lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap föreskriver att registrerade partner varken gemensamt eller var för sig får adoptera barn. Bestämmelserna om adoption återfinns i 4 kap. föräldrabalken. Syftet med adoptionsinstitutet är att skapa ett rättsligt förhållande mellan adoptanten, dvs. den som adopterar, och adoptivbarnet. En adoption har omfattande följder för barnet och många i barnets omgivning och kringgärdas därför av regler till skydd främst för barnet men också för de ursprungliga föräldrarna. En adoption innebär som regel att adoptivbarnet i rättsligt hänseende, både inom familjerätten och i annan lagstiftning, skall behandlas som adoptantens eget barn och att alla band med barnets biologiska släkt klipps av. En giltig adoption kan numera inte hävas. Verkningarna av en adoption kan dock i vissa säregna situationer upphöra, exempelvis genom att adoptanten gifter sig med adoptivbarnet. Huvudregeln är att den som har fyllt 12 år inte får adopteras utan eget samtycke. Den som inte har fyllt 18 år får i princip inte adopteras utan vårdnadshavarens samtycke. En förälder som inte har del i vårdnaden om barnet skall ändå höras, om detta kan ske.

Endast makar kan adoptera gemensamt. En gemensam adoption medför att makarna blir att anse som barnets föräldrar. I den inte ovanliga situationen att en make vid giftermål har eget barn, finns det möjlighet att barnet kan bli makarnas gemensamma. I den nya familjen blir barnet nämligen inte sällan betraktat som makarnas gemensamma barn, och det förekommer att en make önskar befästa detta förhållande genom att adoptera barnet. En sådan s.k. styvbarnsadoption kan genomföras av en make ensam, med den andra makens samtycke och om reglerna i övrigt är uppfyllda. Genom styvbarnsadoptionen klipps de rättsliga banden av endast med den förälder som inte är gift med adoptanten. Detta gäller även när maken adopterar den andra makens adoptivbarn. I andra fall än när det gäller styvbarn och ytterligare några undantagssituationer innebär äktenskapet hinder mot att en gift person ensam adopterar ett barn.

För adoption krävs rättens tillstånd. Sådant tillstånd får ges endast om adoptionen är till fördel för barnet och sökanden har uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen. Vid

bedömningen av om det är lämpligt att adoptionen äger rum skall domstolar-
na ta hänsyn till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad, även
i de fall samtycke från barnet inte krävs.

En underårig får, enligt 25 § socialtjänstlagen (1980:620), inte utan social-
nämndens medgivande tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett
enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har
vårdnaden om honom eller henne. Ett sådant medgivande föregås av en
utredning av förhållandena i det enskilda hemmet. Övervägande antalet barn
som adopteras av svenska föräldrar kommer från främmande länder. Om det
är fråga om att ta emot ett utländskt barn i syfte att adoptera det, skall med-
givande från socialnämnden inhämtas innan barnet lämnar sitt hemland. I de
flesta fall av adoption av en underårig krävs alltså även socialnämndens
medgivande. I rättspraxis har Regeringsrätten i en dom från december 1993
vägrat att lämna sådant medgivande i ett ärende där adoptanten sammanlevde
i ett homosexuellt förhållande under åberopande av att utländska adoptivbarn
ansetts ha en i psykologiskt hänseende svårare situation än andra barn och att
risken för störningar blir oacceptabelt hög om man till detta lägger den psy-
kiska påfrestning det skulle innebära att växa upp med homosexuella adop-
tivföräldrar (RÅ 1993 ref. 102).

Frågeställningar kring den rättsliga situationen för barn i homosexuella
familjer har varit föremål för överväganden i en rad skilda sammanhang
under de senaste decennierna. Frågan om två personer av samma kön borde
ges en möjlighet att adoptera barn togs upp redan i mitten av 1980-talet av
Utredningen om homosexuell situation i samhället i betänkandet (SOU
1984:63) Homosexuella och samhället. Utredningen ansåg att homosexuella
vårdnadshavare i och för sig har samma förutsättningar som andra vårdnads-
havare att ge uppväxande barn omvårdnad, omtanke och kärlek, vilket talade
för att tillåta homosexuella att adoptera. Rätten till adoption för två personer
av samma kön saknade emellertid, enligt utredningens mening, förankring i
det allmänna rättsmedvetandet varför det kunde innebära en större påfrest-
ning för ett adoptivbarn att växa upp i en homosexuell än i en heterosexuell
familjemiljö. Därutöver pekade utredningen på det förhållandet att få s.k.
givarländer skulle acceptera att deras medborgare skulle få adopteras av två
personer av samma kön. I proposition 1986/87:124 om de homosexuellas
situation i samhället instämde departementschefen i utredningens bedömning
att det inte borde införas någon möjlighet för två personer av samma kön att
adoptera gemensamt. Riksdagen var av samma uppfattning (bet. 1986/87:
LU28, rskr. 350).

Partnerskapskommittén ansåg i sitt betänkande (SOU 1993:98) Partner-
skap att det inte var lämpligt att möjliggöra för homosexuella par att adoptera
barn gemensamt så länge det inte råder någorlunda enighet bland forskarna
om vilka konsekvenser det kan ha för ett barn att växa upp i en homosexuell
familjebildning. Av samma skäl ansåg kommittén att två partner inte heller
borde ges möjlighet att gemensamt förordnas till vårdnadshavare för barn.
Ytterligare ett argument för kommitténs ställningstagande var att en lagstift-
ning som möjliggör gemensamt rättsligt föräldraskap för homosexuella par
sannolikt skulle strida mot värderingarna i samhället. Kommittén konstaterade
att eftersom en övervägande del av de underåriga barn som adopteras i

dag kommer från främmande länder, även givarländernas inställning måste beaktas. Om Sverige skulle inta en positiv hållning till adoption för partner fanns det, enligt kommitténs uppfattning, en risk för att de flesta länder, för att inte säga alla länder, som är givarländer av adoptivbarn till Sverige skulle ställa sig mycket tveksamma till adoption av sina medborgare. Detta skulle enligt kommittén drabba alla de personer som vill adoptera utländska barn. Även en rätt till styvbarnsadoption skulle enligt kommittén innebära att ett barn som har blivit adopterat från ett annat land senare skulle kunna bli styvbarnsadopterat på så sätt att det får två rättsliga föräldrar av samma kön. Kommittén ansåg att en sådan möjlighet sannolikt skulle väcka negativa reaktioner från givarländer.

Frågor som rör gemensamt föräldraskap för homosexuella övervägdes av utskottet våren 1994 i samband med riksdagsbehandlingen av Partnerskapskommitténs förslag till lag om registrerat partnerskap (bet. 1993/94:LU28). Utskottet framhöll därvid att frågan om barns juridiska ställning i förhållande till ett registrerat partnerskap måste bedömas från helt andra utgångspunkter än när det gäller rättsverkningarna i övriga hänseenden. En sådan bedömning borde enligt utskottet inte göras i det sammanhanget. Utskottet strök under att så länge det inte är vetenskapligt klarlagt att ett barns sociala och känslomässiga utveckling objektivt sett är lika garanterad i en familj med två mödrar eller två fäder med en inbördes sexuell relation som i en heterosexuell familj, saknas den grundläggande förutsättningen för att gemensamt föräldraskap skall kunna etableras i ett registrerat partnerskap, nämligen hänsynen till barnens bästa. Det förhållandet att det finns ett antal barn som rent faktiskt växer upp med två personer av samma kön aktualiserade enligt utskottet en annan fråga, nämligen den om styvbarnsadoption. I såväl heterosexuella som homosexuella familjebildningar finns barn som av olika skäl har endast en rättslig förälder. I vilken utsträckning det skulle vara till fördel för ett sådant barn att bli adopterat av den rättslige förälderns make eller registrerade partner beror, fortsatte utskottet, på förhållandena i det enskilda fallet och måste även i dessa fall bedömas från helt andra utgångspunkter än de som låg till grund för det då aktuella lagstiftningsärendet, nämligen principen om att i första hand barnets bästa skall beaktas.

Våren 1998 behandlade utskottet närmare 20 motionsyrkanden rörande homosexuellt föräldraskap (bet. 1997/98:LU28). Utskottet anförde därvid bl.a. att en rimlig utgångspunkt måste vara att det i dagens samhälle finns ett inte oansenligt antal barn som växer upp i familjer med två vuxna av samma kön och att det är givet att den rättsliga situationen vad gäller relationen mellan barnet och dess föräldrar varierar, såväl för dessa barn som för andra barn. Utskottet konstaterade att det förelåg ett behov av att, utifrån barnets perspektiv, ytterligare belysa den rättsliga situationen för de barn som växer upp i homosexuella familjer och att de frågeställningar som därvid kan uppkomma med anledning av dessa barns förhållanden borde bli föremål för en förutsättningslös utredning där olika aspekter på barnens behov och rättigheter ges en noggrann genomlysning. Detta borde, enligt utskottets mening, ges regeringen till känna. Riksdagen anslöt sig till vad utskottet anförde (rskr. 1997/98:188).

Med anledning av riksdagens tillkännagivande våren 1998 beslutade regeringen den 4 februari 1999 att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppgift att undersöka och analysera villkoren för barn i homosexuella familjer (dir. 1999:5). Kommittén har antagit namnet Kommittén om barn i homosexuella familjer. Kommitténs ena huvuduppgift är, enligt direktiven, att sammanställa, analysera och redovisa den kunskap som finns om dessa barn. Den andra huvuduppgiften är att överväga om de rättsliga skillnader som föreligger beträffande homosexuella och heterosexuella pars möjligheter att adoptera och utses till särskilt förordnade vårdnadshavare är sakligt motiverade och lämna förslag till hur eventuellt omotiverade skillnader lämpligen kan undanröjas. Övervägandena skall göras på grundval av vad som utretts om förhållandena för barn i homosexuella familjer och vad som är känt om adoptivbarns särskilda behov och skall utgå från principen om barnets bästa, men i övrigt göras förutsättningslöst. Kommittén skall särskilt överväga om skillnaden mellan registrerade partner och äkta makars möjligheter till styvbarns adoption har tillräckliga skäl för sig och om det bör införas en allmän möjlighet för barn att bli adopterade av registrerade partner gemensamt.

I direktiven anförs att ändrade regler om adoption och vårdnad kan ge upphov till problem av internationellt privat- och processrättslig natur. Kommittén skall – oavsett om den föreslår ändrade regler eller ej – mot denna bakgrund belysa de följder av internationellt privat- och processrättslig natur som kan uppkomma i anledning av en ändrad reglering. Kommittén skall överväga hur en ändrad reglering förhåller sig till internationella överenskommelser på området, främst 1967 års europeiska konvention om adoption av barn och 1993 års Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. Vidare skall kommittén beakta gällande rätt och pågående lagstiftningsarbete i Norden och i de utomnordiska länder som kommittén bedömer vara av intresse. Även det internationella arbete som bedrivs inom bl.a. Europarådet skall beaktas. Kommittén skall inhämta synpunkter från Statens medicinsk-etiska råd, barnrättsorganisationer och homosexuellas organisationer. Uppdraget skall redovisas senast den 1 januari 2001.

Utskottet övergår därmed till att behandla några motioner i vilka motionärerna inte vill avvakta pågående utredningsarbete utan begär omedelbara åtgärder från riksdagens sida vad gäller homosexuellas möjligheter att adoptera barn.

Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) anser i motion L406 att det pågående utredningsarbetet endast är ett sätt att förhålla en självklar fråga. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att regeringen snarast skall återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i lagstiftningen rörande adoption som innebär att endast den enskilda familjebildningens förutsättningar att vara en god miljö skall vara avgörande vid adoptionsprövningen, och att ingen skall kunna uteslutas från möjligheten att adoptera enbart på grund av juridisk samlevnadsform eller sexuell läggning (yrkande 1).

I motion L410 av Lars Lindblad (m) anförs att styvbarns adoption bör införas även för homosexuella. I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som sålunda anförts (yrkande 1). Motionären begär även ett tillkännagivande som går ut på att adoptionsprövningen bör

vara inriktad på barnets behov av kärlek och trygghet och inte vilken typ av familjekonstellation som sökanden lever i (yrkande 2).

Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, v, c, mp) begär i motion So225 ett tillkännagivande om att endast barnets bästa skall vara utgångspunkten vid adoption – inte också föräldrarnas eller föräldrarnas sexualitet (yrkande 11 delvis).

Enligt utskottets mening bör riksdagen inte nu, mitt under det av lagutskottet initierade utredningsarbetet, göra några ställningstaganden i de frågor som Kommittén om barn i homosexuella familjer har att behandla. Motionerna L406 yrkande 1, L410 och So225 yrkande 11 i denna del bör därför lämnas utan bifall.

I motion L406 aktualiserar Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) frågan om giltigheten i Sverige av adoptioner som genomförts utomlands av homosexuella. Motionärerna begär ett tillkännagivande som går ut på att sådana adoptioner skall erkännas automatiskt i Sverige (yrkande 2).

Inför ställningstagandet till ifrågavarande spörsmål vill utskottet först erinra om att bestämmelser om giltighet och godkännande i Sverige av adoptionsbeslut som har meddelats i annat land finns i lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption. Av 3 § första stycket följer att ett utomlands meddelat beslut om adoption gäller automatiskt här i landet om sökanden var medborgare eller hade hemvist i den främmande staten när beslutet meddelades. Om adoptivbarnet är svensk medborgare eller har hemvist i Sverige, krävs dock att Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) eller, efter överklagande, regeringen godkänner adoptionen. Även i andra fall kan enligt 3 § andra stycket ett utomlands meddelat beslut om adoption godkännas. Lagstiftningen bygger på principen att en adoptionsansökan bör prövas i den stat till vilken adoptanten eller adoptanterna har aknytning genom hemvist eller medborgarskap eftersom det är främst adoptantens förhållanden som skall utredas vid adoptionsprövningen. I konsekvens därmed erkänns därför inte automatiskt adoptionsbeslut meddelade i en annan stat än den där adoptanterna är medborgare eller har hemvist. Lagstiftningen är neutral i fråga om adoptanternas sexuella läggning och utgångspunkten för prövningen huruvida en adoption skall godkännas eller ej är, såväl i homo- som heterosexuella förhållanden, principen om barnets bästa.

I övrigt konstaterar utskottet att den fråga som tas upp av motionärerna har ett sådant direkt samband med det pågående utredningsarbetet att riksdagen inte nu bör göra något särskilt uttalande i saken. Utskottet avstyrker därför bifall till motion L406 yrkande 2.

I två motioner aktualiseras inriktningen på utredningsarbetet inom Kommittén om barn i homosexuella familjer.

Rigmor Ahlstedt (c) anför i motion L404 att Statens nämnd för internationella adoptioner (NIA) pekat på att inget av de länder som Sverige har adoptionskontakter med i dag accepterar att adoptionsbarn placeras hos homosexuella personer. I motionen begärs ett tillkännagivande om att utredningen i det fortsatta arbetet noga bör beakta den omständigheten att möjligheten för barn att komma till Sverige stängs för det fall Sverige kommer att tillåta homosexuella att adoptera.

I motion L420 anför Tuve Skånberg (kd) att det i olika sammanhang påstås att det i Sverige skulle finnas omkring 40 000 barn som lever i homosexuella familjer. Enligt motionären måste denna uppgift vara en grov överdrift. Utredningen bör därför ges i uppdrag att på ett vetenskapligt tillförlitligt sätt beräkna eller i vart fall uppskatta hur många barn som berörs av det pågående utredningsarbetet. Motionären anser vidare att direktiven bör kompletteras på så sätt att utredningen även skall beakta de utländska barns bästa som, om en möjlighet för homosexuella att adoptera införs, inte skulle kunna adopteras i Sverige samt att utredningens slutsatser inte får kränka barnens rätt till sitt ursprung och till båda sina biologiska föräldrar. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Utskottet erinrar om att en av kommitténs huvuduppgifter är att analysera och sammanställa den kunskap som finns om barn i homosexuella familjer. I denna del av uppdraget ingår bl.a. att undersöka hur vanligt det är i Sverige att personer i homosexuella förhållanden skaffar barn som växer upp som parets gemensamma barn. Vidare skall kommittén undersöka hur många barn som kommit till i heterosexuella förhållanden, men likväl växer upp i homosexuella förhållanden. När det gäller de farhågor motionärerna hyser rörande framtida internationella adoptioner vill utskottet peka på att kommittén enligt sina direktiv skall undersöka och redovisa hur de länder som Sverige i dag samarbetar med om internationella adoptioner skulle ställa sig om en möjlighet för registrerade partner att adoptera gemensamt infördes och vad detta skulle innebära för personer som vill adoptera utländska barn. Om kommittén föreslår en möjlighet för registrerade partner att adoptera skall den också lämna förslag om hur man från svensk sida kan motverka eller lösa eventuella svårigheter i det internationella samarbetet. Därutöver vill utskottet understryka att kommitténs arbete, enligt direktiven, skall utgå från den övergripande principen om barnets bästa.

Mot bakgrund av vad som nu har redovisats kan utskottet inte finna annat än att de spörsmål som motionärerna tar upp redan omfattas av föreliggande utredningsdirektiv, och utskottet avstyrker därför bifall till motionerna L404 och L420.

Assisterad befruktning

I några motionsyrkanden berörs frågor om homosexuellas möjligheter att erhålla assisterad befruktning och ett önskemål om en mer allmän översyn av gällande lagstiftning.

Inledningsvis bör upplysas om att olika former av assisterad befruktning regleras i lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen. Med insemination avses införande av sperma i en kvinna på konstlad väg. Genom inseminationslagen, som trädde i kraft den 1 mars 1985, lagreglerades verksamheten för första gången (prop. 1984/85:2, bet. LU10). Samtidigt infördes i 1 kap. föräldrabalken en ny bestämmelse som reglerar faderskapet till barn som har tillkommit genom insemination. Enligt inseminationslagen får sådan behandling utföras endast på en kvinna som är gift eller som bor tillsammans med en man under äktenskapsliknande förhållanden. Som en ytterligare förutsättning gäller att kvin-

nans make eller sambo skriftligen skall ha samtyckt till inseminationen. Ett barn som har tillkommit genom insemination med samtycke av moderns make eller annan man som bodde tillsammans med henne under äktenskapsliknande förhållanden får samma rättsliga ställning i förhållande till denne som om barnet hade kommit till på naturlig väg. Denne man skall alltså anses som barnets rättslige far. Om insemination skulle ha skett utan make-samtycke, exempelvis på en ensamstående kvinna, kan någon talan om fastställande av faderskap inte föras mot spermagivaren. Det är dock inget som hindrar att en spermagivare i sådana fall frivilligt tar på sig faderskapet (se prop. 1984/85:2 s. 14 och 20).

Insemination med användande av sperma från någon annan man än kvinnans make eller sambo (s.k. givarinsemination) får utföras endast på allmänt sjukhus och under överinseende av läkare med specialistkompetens i gynekologi och obstetrik. Innan en givarinsemination får utföras skall läkaren pröva om det med hänsyn till makarnas eller sambornas medicinska, psykologiska och sociala förhållanden är lämpligt att en insemination äger rum. En ytterligare förutsättning är att det kan antas att det blivande barnet kommer att växa upp under goda förhållanden.

Även när det gäller lagen om befruktning utanför kroppen är tillämpningsområdet begränsat till kvinnor som är gifta eller sambor med män. Denna metod för konstlad befruktning innebär att ägg tas ut ur en kvinna, befruktas utanför hennes kropp och därefter förs in i hennes livmoder igen. En förutsättning är att ägget är kvinnans eget och att det har befruktats med makens eller sambons sperma. Sperma eller ägg som har donerats får således inte användas. Kvinnans make eller sambo skall skriftligen ha lämnat sitt samtycke. Ett barn som har kommit till genom befruktning utanför kroppen med samtycke av moderns make eller sambo får samma rättsliga ställning i förhållande till denne som om barnet hade kommit till på naturlig väg. Denne man skall också anses som barnets rättslige far.

I lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap stadgas att varken inseminationslagen eller lagen om befruktning utanför kroppen gäller för registrerade partner.

Statens medicinsk-etiska råd genomförde år 1994 på regeringens uppdrag en översyn av vissa frågor rörande assisterad befruktning, bl.a. ägg- och spermiedonation, frysning av befruktade ägg och kloning. Rådets överväganden redovisades våren 1995 i rapporten Assisterad befruktning. I rapporten föreslår rådet bl.a. att lagen om befruktning utanför kroppen skall ändras på så sätt att det under vissa förutsättningar blir tillåtet att dels använda donatorsperma vid befruktning av kvinnans egna ägg, dels befrukta donerade ägg med makens eller sambons sperma. Däremot anser rådet att befruktning med samtidigt användande av donerad sperma och donerade ägg även fortsättningsvis skall vara förbjuden. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) anför i motion L406 att nuvarande lagstiftning leder till att många lesbiska kvinnor låter inseminera sig i hemmet eller anlitar kliniker utomlands. Detta får till följd att befruktningen ofta sker med sperma som inte är hivtestad, vilket är en fara för såväl kvinnan som fostret. Motionärerna anser att lesbiska kvinnor på samma villkor som heterosexuella

kvinnor bör få tillgång till insemination och konstgjord befruktning utanför kroppen. I motionen begärs tillkännagivanden om ändringar av inseminationslagen och lagen om befruktning utanför kroppen i enlighet med det anförda (yrkandena 3 och 4).

I motion So225 begär Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, v, c, mp) ett tillkännagivande om att endast barnets bästa skall vara utgångspunkten vid prövningen om insemination skall tillåtas – inte också föräldrarnas eller föräldrarnas sexualitet (yrkande 11 delvis).

Också när det gäller dessa motionsspörsmål vill utskottet hänvisa till den parlamentariska kommitté med uppgift att undersöka och analysera villkoren för barn i homosexuella familjer som regeringen tillkallade i februari 1999. Av direktiven framgår nämligen att om kommittén finner att de rättsliga skillnaderna bör tas bort när det gäller adoption, skall kommittén pröva om de kvinnor som lever tillsammans i ett homosexuellt parförhållande bör ges möjlighet till assisterad befruktning i form av insemination och i så fall föreslå lämpliga lagändringar. Kommittén skall därvid sträva efter att reglerna om behörighet, villkor för befruktningen och barnets rätt att få vetskap om sitt ursprung m.m. så långt det är möjligt blir desamma som för heterosexuella och deras barn. I uppdraget ingår även att behandla frågan om hur det rättsliga föräldraskapet till barnet bör regleras.

När det gäller befruktning utanför kroppen anför i direktiven att det, mot bakgrund av att sådan befruktning inte heller är tillåten med donerad sperma eller donerade ägg för heterosexuella par, inte föreligger tillräckliga skäl att nu överväga möjligheten för lesbiska kvinnor att få tillgång till dessa former av assisterad befruktning. Kommittén skall dock följa beredningen av Statens medicinsk-etiska råds förslag om att i viss utsträckning tillåta användningen av sperma och ägg som har donerats vid befruktning utanför kroppen och – om reglerna i dessa avseenden ändras för heterosexuella par – överväga om eventuella ändringar även skall omfatta lesbiska par.

Enligt utskottets mening bör riksdagen inte heller i dessa frågor föregripa resultatet av det pågående utredningsarbetet, varför utskottet avstyrker bifall till motionerna L406 yrkandena 3 och 4 samt So225 yrkande 11 i denna del.

Avslutningsvis behandlar utskottet ett motionsyrkande som går ut på en mer allmän översyn av inseminationslagen.

I motion So207 anför Barbro Westerholm (fp) att inseminationslagen nu har varit i kraft under 15 år och att det är hög tid för en revidering och modernisering av lagen. Motionären pekar bl.a. på frågor som barnets rätt till information om sitt ursprung och att inseminationslagen utestänger ensamstående och lesbiska kvinnor från möjligheten till insemination, vilket leder till att insemination sker utanför hälso- och sjukvården. I motionen begärs ett tillkännagivande om en revidering av inseminationslagstiftningen i enlighet med det anförda (yrkande 1).

Utskottet vill inledningsvis påminna om att utskottet år 1996 inledde ett särskilt utvärderingsprojekt rörande lagstiftningen om inseminationer. Bakgrunden till projektet var den kraftiga nedgång av det antal barn som efter inseminationslagens tillkomst har fötts efter givarinseminationer jämfört med åren närmast före lagens tillkomst. Inom ramen för detta projekt anordnade utskottet en utfrågning i ämnet med professor Marc Bygdeman, överläkare

vid Karolinska Institutet. Vid utfrågningen anförde Bygdeman sammanfattningsvis att det inte fanns skäl att förorda några ändringar i inseminationslagen, att denna fråga bör anstå till dess att en utvärdering av lagstiftningen kommit till stånd och att en sådan utvärdering bör ske först när de barn som har fötts efter insemination enligt lagens regler har nått mogen ålder.

Socialstyrelsen tog år 1996 initiativ till en uppföljning av de barn som fötts efter donatorinsemination. Avsikten med uppföljningen är att ta fram en nulägesbeskrivning av verksamheten där bl.a. rådgivningen till blivande föräldrar och informationen till barnen om deras ursprung kommer att behandlas. Inom ramen för uppföljningsarbetet har genomförts enkätundersökningar bland föräldrar som fått barn med hjälp av donatorinsemination, bl.a. om vilken information barnen fått om sitt ursprung. Uppföljningsarbetet förväntas vara klart under början av år 2000.

Mot bakgrund av det arbete som pågår inom Socialstyrelsen finner utskottet inte skäl att förorda någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av det nu aktuella motionsyrkandet. Om Socialstyrelsens uppföljningsarbete skulle ge vid handen att det finns behov av en allmän översyn av inseminationslagen utgår utskottet från att regeringen föranstaltar därom.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion So207 yrkande 1.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *lagförslag om adoption*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:L406 yrkande 1, 1999/2000:L410 och 1999/2000:So225 yrkande 11 i denna del,
2. beträffande *erkännande av utländska adoptioner*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:L406 yrkande 2,
3. beträffande *tilläggsdirektiv till utredning om barn i homosexuella familjer*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:L404 och 1999/2000:L420,
4. beträffande *homosexuella och assisterad befruktning*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:L406 yrkandena 3 och 4 samt 1999/2000:So225 yrkande 11 i denna del,
5. beträffande *översyn av inseminationslagstiftningen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:So207 yrkande 1.

Stockholm den 18 januari 2000

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

I beslutet har deltagit: Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Marianne Carlström (s), Stig Rindborg (m), Rune Berglund (s), Henrik S Järrel (m), Nikos Papadopoulos (s), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Viviann Gerdin (c), Ana Maria Narti (fp), Christina Pettersson (s) och Raimo Pärssinen (s).